

Sotsialdemokraatline kirjastik nr. 9

A. Rei

Sotsialdemokraatia taktika põhimõtted

Äratrükk raamatust „Sotsialdemokraa-
tia taktika“

TALLINNAS, 1921.

TÖÖLISTE KIRJASTUSÜHISUSE WÄLJAANNE.

Iga iseteadlik tööline muretsseb omale järgmised raamatud:

Karl Kautsky: — Kudas maailma sõda tekkis?

Eesti keeli ümberpanek M. Martna juhatusel.

Hind 100 Mrk.

**A. Reial. — Eesti iseseiswate sotsialistide
sõnad ja teod.**

Hind 25 Mrk.

**M. Martna. — Tööliste Internatsionaal —
üleilmline tööliste liit.**

Hind 25 Mrk.

**M. Martna. — 1917—1920. Eesti S. dem.
tööliste partei poliitika.**

Hind 5 Mrk.

L. Johanson. — Töökaitse seadused.

Hind 10 Mrk.

Tööliste kirjast. ühisus.

igast paremast raamatukauplusest.

A. Keisermanni raamatukaupluses.

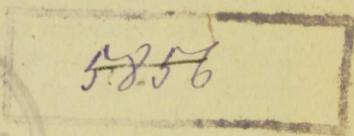
Kinga tän. 5. Tel. 14-51.

Sotsialdemokraatline kirjastik nr. 9

A. Rei

Sotsialdemokraatia taktika põhimõtted

Äratrükk raamatust „Sotsialdemokraa-
tia taktika“

TALLINNAS. 1921

TÖULISTE KIRJASTUSÜHISUSE WÄLJAANNE.

Kärneri trükikoda Narwas, Rahu tän. 20.

Universitäts
Dorpatensis

153443

Braeguse aja sotsialistiline tööliste liikumine peab Marxi õpetust oma usutunnistuseks.

Misjugune tähtsus on Marxi õpetusel tööliste liikumise kohta? Milles seisab tema tähendus?

Oma kuulsas raamatuteses, mis „Kommunistlike manifesti“ pealkirja kannab, kirjutasid Marx ja Engels:

„Kommunistid“) ei sea mingid isejuguseid põhimõtteid üles, mille järele nad tahaksid tööliste liikumist moodustada. Tööliste võitluste juures, mis need ühel või teisel maal peavad, seavad kommunistid alati lõige proletariaadi ühiseid huvisid etteotsa ja püüavad neid läbi viia; kõigil aremise astmetel, millest võitlus proletariaadi ja kodanlike vahel läbi käib, seisavad kommunistid alati liikumise üleüldiste huvide eest. Teoorialiselt on nemad muust proletariaadi kogust selle poolest ees, et neil proletarlike liikumise tingimiste, käigu ja üleüldiste tagajärgede kohta sügavam waade ja arusaamine on“.

Kerge on mõista, et see ükskõik misjuguses liikumises ütle mata kasulik on, kui tema tegelastel oma liikumise tingimiste, käigu ja üleüldiste tagajärgede kohta selge waade ja sügavam arusaamine on. Just Marxi õpetus annab tööliste liikumise tegelastele waateselguse ja arusaamise, mida neile nende juures võitluses nii väga waja läheb. Selles seisabki tema tähtsus.

*) „Kommunistlike manifest“ on 72 aasta eest kirjutatud. Marx ja Engels ei ojanud oma õpetusele sel ajal teist sündsamat nimetust walida, kui „kommunism“. Seega tähendab see sõna nende suus sedafama, mis meie praegu teaduslikult sotsialismuseks või Marxi ja Engelsi õpetuseks nimetame. Braeguse aja enamlasted on endid ka hakanud kommunistideks nimetama, kuid nende õpetus ja teguviis on suuremalt jaolt just nagu paroodia Marxi õpetuse peale ja selle õpetuse rüwetamine. Seda peab „Kommunistlike manifesti“ lugemise juures meeles pidama.

Muudugi — töölise liikumise käik ei olene mitte Maryi õpetuse saatuselt. Kui töölised ka teadusliku sotsialismuse õpetusest midagi ei teaks ega hooliks, või kui seda õpetust sotsialismuseks ei olekski, — töölise liikumine oleks ikka olemas, lähem ikka nii või teisiti omaoobu edasi ja viiks inimesejuo ikka varem või hiljem sotsialistlike korra juure välja. Kuid võitlevatel töölisel tuleks selle juures paratamata hulga rohkem wigu ja eeskütusi teha. Kui liikumise käigu, tingimiste ja üleüldiste tagajärgede kohta selge arusaamine pündub, siis tuleb tahe või tahtmata käsitlaidu lobada, komistada ja eeskida. Aga eeskütuste eest nõuab farm elukool töölisel alati liibedat kooliraha! Kui töölise liikumise tegelased tahawad töölise klassi ilmaaegsete wäärtsammude ja libeda kooliraha eest ära hoida, siis peawad nad kangel hoolt kandma, et teadusliku sotsialismuse õpetust võimalikult paremini tundma õppida. Selles asjas on waja arusaajaid töölisi järjeft taga õhutada ja wirgutada! Selles asjas peawad nad usinad ja agarad olema, nagu mesilased! Halb sotsialist on see, kes „raamatu-tarkuseft“ midagi ei hooli, või tema peale koguni rumalas kõrkuses ülevalt alla waatab! Maryi ja Engelfi õpetus — see on meie waimline sõjariist. Tema eest tuleb hoolt kanda, et ta teraw seisaks. Waja on järjeft ennaft harjutada, et oskaks temaga ümber käia.

Kuida wiisi peame võitlema, et rutem ja kindlamin endi juure sihi — sotsialismuse — juure jõuda? Missuguseid teid ja abinõusi peame selleks tarvitama? Wõõrasteelt sõna tarvitades: missugune peab tööliseklassi taktika olema? Seda küsimust tuleb sotsialdemokraatid igapäew kaaluda ja arutada. Arusaadaw, et sellegi küsimuse juures Maryi õpetus alati kõige paremaks ja usalduswäärilisemaks tejuhatajaks on.

Kahjuks ei ole aga Maryi meile miskisugust katetismust või käsulaidu maha jätnud, mis igasuguste olude kohta

juhatust annaks, kuidas sel või teisel juhtumisel waja on talitada. Seda ei ole Mary mitte hooletuse pärast või ajapuudusel tegemata jätnud. Ei, ta ei saanud ega wõinud seda üleülbse teha. Selleks oli Mary liig suur rewolutsionäär. Tema õpetus on läbi ja läbi rewolutsioonilik ja kriitikalik. Ükski asi ei ole talle nii püha, et tema juures kahelda ei tohiks. Millegi ees ei tunne ta auksust, millegi ees ei paenuta ta oma uhket pead. Iga asja peale waatab ta arwustawalt. Ta ütleb: ilmas ei ole midagi jäädawat, midagi igawest, midagi püha; kõik muutub alatafsa. Ei ole ühtegi tõde, mis igasugustel tingimistel, alati ja igalpool õige oleks: see, mis täna siin paigas õige ja hea on, see võib hommen, teises paigas ja teistsugustes oludes, ekslik ja halb olla. Kõik on ebaja ja koha tingimistest. See on üks kõige tähtsamatest juhtumistest, millest Mary õpetus wankumatalt finni peab. Ühegi abinõu, ühegi sõjariista, ühegi wõitluse wiisi kohta ei võihelda: waat see on hea sõjariist, see on mehine wõitluse wiis, see on tubli abinõu, — teda tuleb alati tarwitada. Seesama abinõu, mis ühesugustel tingimistel kõige paremaid tagajärgi annab, võib teistsugustel oludel täiesti kasutaks või koguni kahjulikuks saada. Kuna Mary niisugusest waatest wankumata järjekindlusega finni pidas, siis ei wõinud tema meile mistisuguseid walmis treitud ja äratardunud eeskirju ja juhtnõu risti päranduseks jätta, et waat — nii ja nii beate teie alati tegema. Mary andis meile üksnes hea ja wiljarikka uuri mise wiisi, mille abil meie ise peame oskama igal üksikul juhtumisel õiget teed walida. Olude järle, aja ja koha tingimisi arwesse wõttes peame ise igakord järle koaluma, misugused abinõud praegu kõige kasulikumad ja otstarbelohasemad on.

Engelsi kirjadesst Fr. A. Sorgele leiame huwitawa näituse meie sõnade kinnituseks ja selgituseks.

Üks noormees Texasest oli 1893. aasta fewadel — Ameerika Ühisriikide presidendi walimise puhul — Engelsile kirja saatnud ja teda palunud presidendi kandidaadi

ülesseadmise wastu awalikult sõna wõtta. Noormees arutas: meie, sotsialdemokraadid, nõuame presidendi ameti ära kaotamist, sellepärast ei wõi meie ta selle toha peale omalt poolt kandidaati üles seada, sest see oleks — rewolutsioonilise põhimõtte rikkumine. Selle peale wastab Engels: „Ma ei näe selles mistisugust sotsialdemokraatliku põhimõtte rikkumist. Ühede arwamise järele on presidendi ametit ja senatit kõige kergem sel teel ära kaotada, kui neile pakkudele niisuguseid inimesi walitakse, kes enuasi lohustawad neid kohti ära kaotama. Teised arwawad, et see otstarbekohane ei ole. Selle üle wõib waielda. Teatawatel tingimistel wõib niisugune teguwis rewolutsioonilise põhimõtte rikkumist tähendada, kuid ma ei mõista mitte, miks see just alati ja igalpool nii peaks olema. Meie lähem poliitiline eesmärk on ju see, et töölise klassi poliitilise wõimu enda kätte wõidak. Kui me selles punktis ühel meelel oleme, siis ei tohiks waielus abinõude ja wõitluse wiiside üle ausate ja täie mõistusega inimeste keskel mistisuguseid põhimõttelisi lahkiminekuid sünnitada. Minu arwates on igal maal see taktika kõige parem, mis meid kõige kindlamini ja kõige kiiremalt eesmärgile wiib“.

Tegelik otstarbekohajus — see on ainuke mõõdupuu, mille abil tuleb kõiki meie wõitluse wiisi hinnata. Kõige õigem, kõige käremeelsem ja kõige rewolutsioonilisem on niisugune taktika, mis töölise klassi kõige kindlamini, kõige kiiremalt ja kõige wähemate kaotuste ning kannatustega eesmärgile wiib. Kas aga mistisugune taktika selles mõttes otstarbekohane on, jeda ei saa iialgi ette ära otustada, ilma et olusi ja tingimisi arwesse ei wõtaks. Sotsialdemokraat ei tohi iialgi küsida: kas nii ja niisugune taktika on hea taktika, wõi on ta halb taktika? Kui ta oma suure õpetaja — Karl Marxi — waimus tahab talitada, siis peab ta alati nii küsima: kas on see taktika praegusel silmapilgul, praeguste olude juures otstarbekohane, kas edendab tema töölise asja wõi raskendab teda?

Meie õpetus ei ole mitte ära-tardunud käsikirjade ja usu-dogmade fogu, mida peab walmist-peast wastu wõtma ja nagu usutunnistuse pähe tuupima! Kõige parem taktika on see, mis meid kõige kindlamini ja kõige kiiremini sihile wiib! Abinõude ja wõitluse wiiside pärast ei wõi täie mõistusega inimeste keskel mistisuguseid põhimõttelisi lahuminekuid tekkida, sest siin on ainult asja kasu ja otstarbekohasus otjust andmas! Seda mõtet kordab Engels omades kirjades Sorgele, Wischnewetskajale, Schlüterile ja teistele nii sagedaste ja nii suure rõhuga, et isegi weidi ühetooniliselt läheb neid kirju lugeda.

See põhimõte paistab iseeneest lihtne olewat, nagu aabitatõde. Kuid tegelikult elus on väga kerge peaaegu tähelepanematalt tema wastu eeskida. Teatawat põhimõtet pähe õppida, — see ei ole mitte raske, hulga raskesti aga on teda järjekindlalt ja ilma wääratamata igasugustes tingimistes tegelikult käsitada. See nõuab tihtigi õige suurt loogikalist jõudu ja järjekindla mõtlemise wõimet. Kellel jeda loogikalist jõudu mitte tarwilisel määdul ei ole, need jääwad väga sagedasti hirmus hõlpjasti taktikalise dogmatismuse liimipaberile jalgupidi kinni. Iseäranis need wärskelt kühjetatud „sotsialistid“, kes rewolutsioonilisel moodiajal on sotsialistideks saanud ja alles esimest wõi teist aastat sotsialisti kuube kannawad.

Kui niisugune roheline sotsialist kusagilt näituseks ühe kõrwaga kuuleb, et sotsialistid kunagi ja kusagil on otsustanud: sotsialdemokraadid ei pea kodanlisest walitsusest mitte osa wõtma, — siis muutub temal see otsus kohe ühels jarnajeks ära-tardunud usu-dogmaks, millede eest Engels tööliste liikumise tegelasi nii piinliku hoolega hoia-
tas. Kas see proletariaadi asjale käesolewal filmapiilgul, praeguste olude juures kasulik wõi kahjulik on, — jeda enam ei küsita. Kodanlisest walitsusest osawõtmise on patt, ja patu eest peab hoidma. Nii käheb oma-moodi arusaadud usu-dogma. Oma-arust peetakse

jeda weel fangesti läremeelset. Sest see on ju „leppimata“ ja „järelandmata“ taktika, ja eks ole ju järelandlikkus teesama mis paendlus.

Wõi jälle on meie haljawiitu fotsialistil ajalehe-artiklitest sõna „klassiwõitlus“ waimufilmade ette wirwendama jäänud. Kohe on temal oma dogmaatiline „klassiwõitluse põhimõte“ walmis, millest alati ja igalpool peab kinni pidama, nagu Jehoowa käsust. Ei küsita enam kas see või teine jamm tööliste klassile kasulik või kahjulik on, waid — kas tema „Klassiwõitluse põhimõttele“ wastab. Ja selle „põhimõtte“ nimel otjustatakse siis, et proletariaat ialgi ei tohi kodanlusega ei üheski asjas loffu leppida või mõnda kodanlist rühma misliisuguses asjas toetada. Sest jutu all olem „põhimõte“ nõudwat, et klassiwõitlust kunagi ega üheski filmapiisguks ei tohtimat seisma jätta. Kui meie põhimõtte kumardaja waewaiks wõtaks Marxi sügawamõttelist ja teerulikk klassiwõitluse teooriat tundma õppida, siis teaks temo, et klassiwõitlus üleüldse mitte misliisugune „põhimõte“ ei ole, waid ajalooline fakt; tema teaks, et proletariaat mitte mõne põhimõtte auks oma klassiwõitlust ei pea, waid oma klassihumide sunnil ja nende humide kaitseks; tema saaks aru, et tööliste klassil mõnikord wäga kasulik on mitte kõigi wastastega ühe lorruga ja ühe wõrra wõidelda, waid oma hoopu peaaesjalikult ühe wastase ehk ühe jao wastaste pihta sihtida; ta teaks, et tööliste klassi wastased mitte ühetaoline „must togurline hull“ ei ole, waid mitmesugustesse rühmadesse ja kildfondadesse jagunewad, kes oma wahel jagedasti riidlewad ja tülitsewad; ta teaks, et tööliste klassi lausa rumal oleks, kui ta „kodanluse enese ridades jündiwaid lõhesid oma kasuks ei tarwitaks ja sel teel ei sunnits üfikuid tööliste humisid seaduste näol maksawa tunnistama“*). Jne. jne. jne. Ühe sõnaga — ta teaks wäga palju, mida marxist peaks teadma. Aga

*) „Kommunistiline manifest“ lkt. 23.

siis ei tallaks tema mitte oma taktikaliste dogmade ja pähepõtivate rohutähefeste raba.

Kui meie käsuliku leidfime olemat Plehanowi kirjutust „Sotsialdemokraatia taktika“ üle Eesti keelde tõimetada*), siis kõige pealt just sellepärast, et tema seda taktikalist dogmatismust väga hästi ja põhjalikult ümber lükkab. Me soovitame kõigile arusaajatele töölistele just seda osa Plehanowi kirjutusest — 1 peatiikki — kõige suurema hoole ja tähelepanefuga lugeda.

II.

Plehanowi kirjutust lugedes peab kõige aja meeles pidama, et Plehanowi arvates käesolew Wene revolutsioon milgi tingimisel ei saa sotsialistiline revolutsioon olla. Sotsialistilise korra sissefegadmine on ainult seal võimalik, kus kapitalistiline tööstus on kõrgele järjele edenenud, kus kapitalistiline suur-ettevõtte rahwamajanduses walitsewaks on saanud ja ühes sellega tööstuslik proletariaat rahwa enamuseks on kaswanud. Wenemaa aga (niisama ka meie Eesti) seisab tööstusliku edenemise poolest õige madalal astmel. Wenemaa ei ole mitte kapitalistliku suurtööstuse maa, waid peaaesjalikult põlluharimise, ja nimelt talupõegade wäikemajapidamiste maa. Wenemaa kohta võib welda sedasama, mis Marx poole aastafaja eest Saksamaa kohta ütles: tema kannatab niihästi kapitalismuse edenemise

*) „Sotsialdemokraatiline kirjastik“ nr. 1. Voeme tarwiliuks tähendada, et see kirjutus Wene keeles mitte seda pealkirja ei kanna ja mitte sel kujul ei ole ilmunud. Ta on wäljawõtte Plehanowi „Kirjades taktika ja takti-puuhuse üle“, mis 1906. aasta suwel, 1 riigiwolikogu ajal kirjutatud. Diefti oleks kõik need „Kirjad“ wäärt Eesti keelde tõlkida. P. Axelrod ütleb nende kohta, et nad on otsekui „suurepäraline seletuskiri nende praktikiliste tähenduste ja kaalumiste juure, mis Marx ja Engels oma kirjades sotsialdemokraatilise taktika kohta on annud“. Kuid „Kirjade“ esimene pool käsitab liig üksikasjaliselt 1 riigiwolikogu aegseid sündmusi ja tolleaegsete partei-lehete waelusi. Sellepärast leidfime otstarbekohasema olemat esialgu ai nullt seda osa neist „Kirjades“ Eesti keelde tõimetada, mis rohkem põhimõttelisi küsimusi käsitab ja möödaläinud aegade päewaküsimustega wähem tegemist teeb

tagajärgebe all, kui ta selle all, et kapitalismuses alles liig vähe on wälja arenenud. Ja just selle tagajärjel, et kapitalismuses alles liig vähe on wälja arenenud, kiratseid ta Wenemaal „äraiganenud walmistuswiisid ja nende kaugas käimad ajawastased poliitilised ning ühiskond-
lised wahetorrad alataja edasi“*) — maad lagunemise ja hufatuse poole wiies. Niisugusel majanduslikult mahajäänud maal ei wõi sotsialistlike korra jissejeadmisest tösi-
felt juitugi olla.

Aga eks ole ometi Wenemaal juba ligi kaks aastat**) sotsialistline lord maksmas? Kas ei ole sellesamaga elu ise Plehanowi waated ümber lükanud?

Kuid selles ep küsimus seisabki, — kas see, mida Wenemaal juba ligi kaks aastat**) „tööliste ja talupoegade“ nimel tehakse, tõesti ikka sotsialismuses on? Kas ei ole asi just ümberpööratud, nimelt — kas ei ole enam-
laste ligi kahe-aastane jandamine just jeba selgeks teinud, et sotsialistlike korra maksmapanemise katsetest Wenemaal ikka tõesti mitte midagi wälja ei tule?

Wäga huvitaw ja õpetlik on siin kohal meelde tule-
tada ja wõrrelda, mis tuntud Saksa sotsialdemokraat Karl Kautsky 1906. a. ülgisel Wene revolutsiooni kohta kirjutas ja mis ta nüüd kirjutab. Ütlemata tähelepane-
mie wäärt on, et 1906. a. ülgisel Kautsky just nagu kõhles ja otsekui kartis Wene revolutsiooni selge sõnaga kodanlijeks revolutsiooniks nimetada. Aga just nüüd, peale selle kui enamlased tükk aega on Wenemaal juure kára ja müraga „sotsialismust“ maksma pannud, — just nüüd on Kautsky täiele selgusele jõudnud, et Wene revolutsioon „oma loomu poolest kodanline on.“ Ta ütleb: jee tuleb ikka selgemini nähta-
wale. Seda ei kirjuta mitte mõni tühipaljas „Marxi wusfija“, waid kõige juurem praeguse aja sotsialistline

*) Nii kirjutas Marx 1867. aastal „Kapitali“ I köite ees-
könes Saksaamaa kohta. (Eestikeelne tõlge, lhf. 5.)

**) Tähenäendus käesolewa wäljaande juurde: nüüd juba
ligiforda kolm ja pool aastat.

õpetlane, kes teadusliku sotsialismuse põllul töötades on halliks läinud. Kui üleüldise teadagi kõne all olewas küsimuses asjatundlikult otjustajaks võib pidada, siis küll Kautskyt, kes enam kui nelikümmend aastat on sotsialismuse õpetust uurinud ja terve oma elu sotsialismuse eest võitlemisele pühendanud.*)

1906. a. sügisel kirjutas Kautsky, Plehanowi sellekohase usutlemise peale vastates:

„Misjugune paistab Wene revolutsiooni üleüldine laad olevat? Kas seisame meie kodanlike või sotsialistlike revolutsiooni ees? Selle küsimuse peale ei saa minu arvates lihtsalt jaatavat või lihtsalt eitavat vastust anda.

Kodanlike revolutsioonide ajajärg, s. o. niisuguste revolutsioonide ajajärg, kus kodanlus kandvaks jõuks oli, on isegi Wenemaal juba mööda läinud. Ka seal ei ole proletariaat mitte enam lisandiks, ei ka mitte tööriistaks kodanlusele, nagu kodanlike revolutsioonide aegu lugu oli, vaid iseiseisew klass iseiseiswate revolutsiooniliste eesmärkidega. Kus aga proletariaat niiviisi välja astub, seal ei saa kodanlus enam revolutsiooniliseks klassiks olla. Kuivõrt Wene kodanlus ülepea wabameelne on ja iseiseiswat klassipoliitikat ajab, sedawõrt wihtab ta muidugi isewalitsust, kuid weel enam wihtab ta revolutsiooni.

Niiviisi ei ole kodanlus mitte praeguse revolutsioonilise liikumise kandvaks jõuks ja selles mõttes ei või teda mitte kodanlikeks nimetada. —

Kuid sellepärast ei või süüski weel mitte öelda, et see — sotsialistiline liikumine on. Ta ei või kudagi wiisi proletariaadi ainuwalitsuse või diktatuuri juurde wiia. Selleks on Wene proletariaat weel liia nõrk ja arene-

*) Võib küll päris kindlaste öelda, et üheksa kümmendikku praeguse aja sotsialistidest oma sotsialistlikes waated ja arusaamised peaaesjalitult Kautsky kirjatöödest on omandanud. Tema raamatud: „Erfurdi programm“ ja „Sotsiaalne revolutsioon“ on wist küll kõigisse keeltesse ümber pandud, kus aga moodne sotsialistlik tööliste liikumine on elule tärganud. Ka Eesti keeles on need raamatud olemas, ja weel mitugi teist raamatut Kautsky sülest.

mata. Sotsiaaldemokraatial on võimata ainuüffinda, ilma mingisuguse teise klassi abita võidule saada, ja võidule saades ei või tema oma programmi läbi viies laugemale minna, kui selle klassi huvid lubavad, kes proletariaati toetab.

Misuguse klassi peale võib aga Vene proletariaat oma revolutsioonilises võitluses toetada?

Ainult proletariaadi ja talupoegade huvid langevad kõige revolutsioonilise võitluse ajajärgu lestimisel kindlasti ühte. See ühtlus peab olema Vene sotsiaaldemokraatia revolutsioonilise taktika alusmüürik.

Ilma talupoegadeta ei saa meie Venemaal nii pea võita. Kuid võimata on oodata, et talupojad sotsialistideks muutuksid. Sotsialismust saab ainult juur-walmistuse alusel üles ehitada, väike-walmistuse tingimistega käib tema liiaks vastamihi. Seal, kus rahwa enamuse talupoegid koos seisab, seal ei saa sotsialismust targata ja püsima jääda. Venemaal puuduvad sotsialismuse waimlised ja ainelised eeltingimised suuremal määdul kui kusa-gil mujal.

Praeguse revolutsiooni tagajärjeks Vene külas võib olla üksnes tugewa talupoegade fihhi loomine maa-erandomanduse alusel. Näib täiesti võimata olevat, et praegune Vene revolutsioon juba sotsialistlike walmistusi fihhiseadmise juurde viiks.

Kõige õigemini teeme meie wististi siis, kui me Vene revolutsioonis näeme ei mitte kodanlist revolutsiooni selle sõna endises mõttes, ei ka mitte sotsialistlist revolutsiooni, waid täitsa iselaadilist protsessi, mis kodanlike ja sotsialistlike ühiskonna waheraja peal liigub, ehitamise lagunemist edendades ja teise tekkimist ette walmistades."

Nii kirjutab Kautsky 1906. aasta sügisel. Vene revolutsioon ei ole mitte sotsialistiline revolutsioon, aga ei ole ka mitte kodanlike revolutsioon "selle sõna endises mõttes", waid on midagi wahapealset kodanlike ja sotsialistlike revolutsiooni wahel.

Ümas 1918. a. ilmunud raamatus „Proletariaadi diktatuur“ võtab Kautsky jälle Venere revolutsiooni põhimõtet kõne alla. Sisuliselt ei ole ta oma vaateid 1906. aastast saadik üheski asjas muutnud, ainult avaldab ta neid nüüd hulga selgemal sõnal ja kindlamal kujul. Läti palgasoldatite ja Hiina tinukate abiga teostatav enamlaste „sotsialism“ ei ole mitte juutnud Kautsky pimestada.

Eugeja vabandagu, kui me Kautsky raamatust õige viia väljavõtte toome. Me ei hakka mitte otsekohe Venemaa asjadest peale, vaid peatame ejiti üleüldiste arutuste juures. See aitab asja paremini selgitada.

„Maailma riigid seisavad väga mitmesugustel majandusliku ja poliitilise edenemise astmetel. Mida kapitalistlikum teatav riik ühelt poolt, mida demokraatlisem teiselt poolt, seda lähemal seisab ta sotsialismusele. Mida enam tema kapitalistlik tööstus arenenud on, seda suuremad on tema valmistusjõud, seda suurem tema rikkus, seda ühiskondlikumat laadi kannab töö, seda arvurikam tema proletariaat. Ja mida demokraatlisem teatav riik on, seda paremini on tema proletariaat organiseeritud ja väljavalitud. Demokraatia suigutab mõnikord küll tema revolutsioonilist mõtlemist, kuid on tingimata tarvilikus abinõus, et ta seda küpsust võiks omandada, mis poliitilise võimu kättevõtmiseks ja sotsiaalse revolutsiooni läbiiviimiseks vaja läheb. Igal maal on kokkupõrkamised proletariaadi ja valitsevate klasside vahel paratamatad, kuid mida laugemale teatav maa kapitalismuse ja demokraatia suhtes on arenenud, seda rohkem on proletariaadil lootust jamales kokkupõrkes mitte ainult ajutiselt võita, vaid oma võitu ka jääbawalt ära kindlustada.

Rus proletariaat jamaistel tingimistel riigi tüüri juurde jõuab, seal leiab ta tarvilikul määdul ainelisi ja waimlisi võimu-abinõusid eest, et majanduslikku edene- mist otsekohe sotsialismuse poole sihtida ja jalamaid üle- üldist küllust juurendada.

Ei ole jüguigi tarwis arvata, et niijugune filmapill ainult kunagi kauges tulewikus wõib kätte jõuda. Terwes reas tööstuse riikides näiwad sotsialismuse ainelised ja ideelised eeltingimised juba tarwilikul määdul olemas olewat. Proletariaadi poliitilise walitsemise küsimus on ainult weel wõimu küsimus, ja ripub kõige pealt proletariaadi ühteliitumisest otjustawaks klassiwõitluseks. Kuid Wenemaa ei kuulu mitte nende juhtivate tööstuse riikide hulka. Mis seal praegu käsil on, see on tegelikult — wiimane kodanline rewolutsioon, aga mitte esimene sotsialistiline. See tuleb ikka selgemini nähtawale.

Wenemaa majanduslikuks aluseks on weel tänini põllumajandus, ja niuelt talupoegade wäikemajapidamised. Sellest elawad umbes neli wiieendikku, wõib olla loguni wiis kuueendikku tema elanikkudest. Wenemaa põllumajanduses puuduwad weel täielikult igasugused eeltingimised sotsialistlikuks walmistuseks, mis ainult suurtööstuse alusel ja kõrgele arenenud põllumajandusliku tehnika juures elule wõib tekkida. Ainult sarnane tehnika ja teaduse ning kõige täielikumate masinate ja tööwiiside tarwitusele wõtmise, kui ka kaugemale minew tööjaotus teewad suurtööstuse kasulikuks, aga uus walmistuswiis wdetakse ainult seal jäädawalt tarwitusele, kus tema tarwilik on, emb-kumb kas paremaid saaduseid pakkudes, wõi jälle vähem tööd nõudes. Spaijade aegse lihtja tehnika ja Bene wäiketaluvoja wainupimeduse peale põllumajandusliku suurtööstust illesehitada püüda oleks täitja otstarbetu katse. Kõll räägitakse enamistes ringfondades wehete wahel sotsialistilise põllumajanduse sisseseadmisesest, kuid ühis-põllumajapidamine peab Wenemaal sedaforda küll weel paratamata ainult paberile jääma. Kunagi ja kusagil ei ole weel seda nähtud, et wäiketaluwojad teoreetilise järellaalumiste põhjal oleksid kollektiivlise (ühise) walmistuse juure üle läinud. Talupoegade ühistegewuse afutused teewad kõigi võimalikkude majapidamise haru-

tega tegemist, ainult mitte põhjapaneva haruga, nimelt — põlluharimisega. Põlluharimine väiketalupojalitu tehnikal alusel tekitab igalpool looduse seaduse paratamatusega tungi ühikute iseiseisvate väike-töönduste ja maa-pinna eraomanduseks jagamise järele. Nii on olnud Euroopas, Ameerikas, ja kõiges ilmas on see kordunud. Kes peab just Vene talupoeg sarnane pähnomenaalne (aankorraalne) erand olema, kes mitte illeülbise seaduse alla ei läi? Kes teda harilikult inimeseks peab ja teda kõige muu maailma talupoegadega võrdleb, see peab petlikult unistuseks tunnistama selle lootuse, et Venemaa praeguse põllumajanduse alusel võimalik on jotsialistlikult majapidamist sisse seada.

Wastuoksja, revolutsioon on praegu Venemaal just sedajama korda saanud, mis ta 1789. aastal Brantsfusmaal ja tema mõju all liikuma pandud tuuled Saksamaal korda saatsid. Ta on feodalismuse (pärisorjusliku võrra) jätkiseid ära pühkides maa-eromanduse puhtamal ja kindlamal kujul maksmusele wiinud, kui ennemalt. Talupojast, kes siamaani maaomanduse, nimelt suur-maaomanduse hävitamise poole püüdis, on tema nüüd uuesti loodud maaomanduse kõige energilisema kaitsja teinud; ta on niihästi eromandust valmistusabindude kohta, kui ta laubawalmistawat majapidamise wiisi uuesti kõwendanud: need mõlemad asjaolud aga on alusteks, millest ikka jälle kapitalistiline valmistuswiis looduse nähtuse paratamatusega välja kaswab, kuidas teda ajutiselt ta ei talistataks ja isegi ei hävitataks.

Wsegi waesemad talupojad ei mõtle mitte selle peale, et maa-eromanduse põhimõtet ära kaotada. Mitte kollektiivilise (ühise) töönduse teel ei taha nad oma seisukorda parandada, waid oma maalapikese, seega oma eromanduse suurendamise teel. Maanälg, mis alati talupoega ijeloomustab, saab nüüd suurte mõivate äratükeldamise järele eromanduse kõige tugewamaks toeks.

Proletariaadi wõit oleneb palgatöö laienemisest maal. Teiselt poolt oleneb proletaarlaste wõit sellest, et

linnaelanikkude ja tööstusliku rahwafogu arm kiiremal kasvab, kui maaelanikkude ja põlluharijate arm. Aga selles fihis on väga kiiret edenemist märgata. Enamasti jaos tööstuse riikides jääb maaelanikkude arm mitte ühtnes linnaelanikkudega võrreldes, vaid isegi oma-ette wäikeses järjeft vähemaks. Saksa riigis oli maaelanikkude arm 1871. aastal weel 26,2 miljoni, seega 64% fogu rahwast, feda 44 miljoni oli. 1910. aastal aga oli maaelanikkude ainult weel 25,8 miljoni, mis fogu rahwa armust, 65 miljonist, 40% wälja teeb. Põllumajanduses tegewa rahwa arm aga on weel wäiksem, kui maaelanikkude arm. Esimese kutselugemise järele a. 1882. oli see arm 19,2 miljoni, mis fogu rahwa — 45,2 miljoni — kohta 42,5% wälja teeb; 1907. aastal aga oli see arm ainult 17,7 miljoni, mis fogu rahwa — 61,7 miljoni kohta, — ainult 28,7% wälja teeb. Neist 17,7 miljonist kuulufid iseseiswate majandajate liiki 11,6 miljoni, palgatööliste liiki 5,6 milj., ülejääw osa — teenijate ja walitsejate liiki. Talupoegade arm teeb seega ainult kuueenda osa Saksa riigi elanikkude fogu armust wälja. Proletaarlaste arm selle wastu ümarguselt 34 miljoni, seega juba 1907. a. enam kui pool terwest rahwast. Seftsaadil on ta kindlasti weelgi tugewasti kaswanud ja ei ole wististi mitte enam kaugel sellest, et kaht kolmandikku rahwa armust moodustada.

Hoopis teistsugused on wähesorrad Wenemaal. Me näitafime juba eespool, kui määratus enamuses seal talupojad on. Et nad proletariaadiga ühes läfjid, see wõimaldas rewolutsiooni wõidu, kuid tunnistab sellesamaga, et see rewolutsioon oma loontu poolest kodanline on. Wida enam ta ennast sellena maksma paneb ja ennast kindlustab, see on — mida kindlamaks uuesti loodud talupoegade eraomandus muutub, feda enam walmistab ta pinda — ühelt poolt kapitalistilisele majapidamisele, teiselt poolt — kasvawale wastolule talupoegade ja proletaarlaste wahel.

Maajanduslikud t. gurid, mis jelles fihis mõjuvad, on Wenemaa praegusel edenemise astmel tugenamad kui ükski muu jõud, ja isegi kõige wägiwälssem diktatuur ei suubaks neid teguri si kõrwaldada.

Misfugused tagajärjed nõufogude walitjuse sotsialistlistest katsetegemistest püsima jääwad, seda ei saa praegusel ajal weel mitte kindlaks teha, ei isegi ligilähedaliki ära aimata.

Et tema kapitalismuse põhjalikult ära häwitaks, seda ei usu küll keegi enam. Ta wõib kindlasti wäga palju kapitalistlist omandust ära häwitada, paljuid kapitalistisi proletaarlasteks muuta, kuid see ei tähenda laugeliki weel mitte sotsialistlise walmistusiwiisi fikseseadmist. Kuna aga see mitte kordasaadetaw ei ole, siis tärkab kapitalismus jällegi elule, peab tärkama ja tärkab wist küll wäga kiiresti, ja proletariaadi diktatuur lõpeb lihtsalt isikute wahetamisega. Seniiste kapitalistide ajemele, kes on proletaarlasteks saanud, astuwad proletaarlasted wõi haritlasted, kes on kapitalistideks saanud. Kõige juurem saak langeb selle juures wististe küll nende wihku, kes parajal ajal selle walitjuse poole lööwad, mis üleüldises segaduses kõige wilmajena seisma jääb ja maal normaal-olud maksma paneb."

Nii waatab Kautsky Wenemaa Järsjade peale.

Wene rewolutsioon — kodanline rewolutsioon! Enamlaste mõttewasfingute abil segi aetud ajudele wõib see küll imelikuna paista, aga ometi on see nii. Inimeste ja rewolutsioonide üle ei tohi mitte selle järele otsustada, mis nad endist ise arwawad ja räägiwad, waid ainult selle järele, mis nad tõepoolest teewad ja misfugused nende tegemuse tõelikud tagajärjed on. Seda on Mary mitmele korraks kõige suurema rõhuga toonitanud, ja see on ka Wene rewolutsiooni kohta matjew.

Ming mitte jelles ei seisja küsimus, kas meie tahame „kapitalismuse juurde tagasi minna“ wõi ei taha. Just

nagu oleneks see üksnes meie tahtmisest, kas peab meil sotsialistiline revolutsioon olema, või kodanline!.. Minult meie kodukaswanud sotsialistid-revolutsionäärid oma lapseliku ilmsüüitusega sotsialistilise teooria küsimustes mõivad veel siimaani selle waatega uhheldada.

Aastat nelikümmeid tagasi walitjes Wene revolutsionääride keskel kindel arwamine, et Wene rahwal tarwis ei ole kapitalistilise korra hädaorust läbi minna, waid Wenemaal võimalik on pool-pärisorjusliku ja isewalitsusliku metjifuse ajajärgust otsekohse sotsialistlikku taewariiki sisse lennata. 80-te aastate algul tegi Plehanow oma töödes (peaasjalikult oma geniaalses raamatus „Meie lahkiminekud“) selgeks, et Wenemaa juba mõlema jalaga kindlasti kapitalistliku edenemise teele on astunud ja paratamata peab kapitalistlikust „wabriku katlast“ läbi käima, enne kui sotsialistiline revolutsioon Wenemaal võimalikuks saab. Selle paratamata tõeasjaga, seletas Plehanow, peawad sotsialistid rehkendada, ja oma tegewuse selle järele seadma. Nad ei tohi ärataputamata jätta seda ülitähtsat asjaolu, et Wenemaal juba kapitalismuse hälli juures sotsialistiline liikumine seisis.*) Nad peawad juba enne isewalitsusliku korra langemist töölisti iseseiswale klassipar'eiks totku liitma, et proletariaat eesseiswas revolutsioonis ennast mitte kui pime lehalit jõud kodanlistest parteidest juhtida ei laseks, waid oma enda arusaamise ja hurnide järele käiks.

See waade oli juuremale osale tolleaegsetest Wene revolutsionääridest nii uus ja wõõrastaw, et terwe pahanduse torm lahti läks.

Seletati; kapitalismuse edenemiseks ei ole Wenemaal miskiisugust pinda, — ta on „surnult jündinud laps“.

*) Kapitalistliku tööstuse tärkamise ajaks võib Wenemaal minema aastajaja 70-ndaid aastaid pidada (ja meil Gestis 90-ndaid). Minult Gesti enamlasted omas wainupimeduses mõiwad Wenemaa kapitalismuse wanadust kolmesaja aastaga hinnata. („Kolmsada aastat on Romanowite hirmuwalitsus teda rõhunud ja werekään kapitalismus tema übi õginud“ (sic!), kirjutas „Kiir“ 1917. a. 21. aprillil, nr. 22).

Pealegi pole teda waja: ta toob töötawale rahwale ilmatu hulga wiletsust ja kannatust, jellepärast on waja tema edenemist takistada ja seisma panna. Sotsialdemokraatidele heideti ette, et nemad „töbrahwa“ kannatustest midagi ei hooliwat, waid kalgi südamega walmis on õnnetut Wene talupoega wabriku katlasse wickama, et aga Wenemaal kapitalistiline tööstus rutem edenema ja õitsema hakkaks. Üks tark mees andis Plehanowile koguni head nõu — liiakasumõtjaks-kiilakurnajaks hakata, wõi jälle kõrts lahti lüüa, et waeselt Wene talupojalt võimalikult rutem tema wiimast wara-natukest ära riisuda, nii et ta ruttu proletaarlaseks muutuks ja linna wabriku-tööliseks läheks. . .

Kõik need arutused ajawad nüüd muidugi igameest naerma. Aga siis, 20—25 aasta eest laitsti neid kõige suurema ägeduse ja tõsidusega.

Marxistidele ei teinud miskiisugust raskust neid targutusi ja etteheiteid ümber lükata. Nad näitasid, et majanduslik edenemine oma wääramata seaduste järele sünnib ja mitte niiviisi ennaft pöörata ei lase, nagu üks ehk teine unistaja wõi üks ehk teine partei parema arwaks olewat. Niisama nagu jõge ei saa vastu mäge jooksuma panna, nii ei saa kapitalismuse edenemist, mis juba täies hoos on, miskiisuguste kunstlikkude abinõudega seisma panna. Teda saaks wast ainult takistada, kuid see ei tooks töötawale rahwale mitte kahju, waid ainult kahju: mida pikaldasemalt ja hädisemalt kapitalismi majandus edeneb, seda walusamini pigistab tema töötawaid hulkasi; ja wastuolga — mida suurema hooga, mida jõudsamalt kapitalismuse edeneb, seda vähem toob ta rahwale waewa ja walu (näit. seda kergem on töölistel kõrgeid palkasi, lühikest tööpäewa jne., lühidalt — inimese wäärilisemaid elutingimisi kätte wõidelda). Kuid peale selle on just kapitalismuse edenemine see, mis meid sotsialismuse juure wiib. Seft „kõbanliste waranduse-wahelordade äraaotamist ei saa mitte sel teel kätte,

et päris orjuskiludest wahelordadest kinni hoitakse", nagu Mary kunagi kirjutas.

Kapitalistliku tööstuse (kui ka kaubanduse ja põllutöö) edenemine on seega möödapääsemata tarvilikuks eeltingimiseks sotsialismusele. Kes seda edenemist püüab takistada ja kinni hoida, see wast ehk tahab küll revolutsioonäär olla, kuid tegelikult töötab ta wastu oma tahtmist ja ilma et sellest ise aru saaks — tagur-luse heaks.

Kuid kapitalismuse edenemist tarvilikuks ja soowitavaks pidades ei pruugi sotsialdemokraat sugugi kõrtsimikuks wõi liialasurwõtjaks hakata, sest et talupoegade waeseks riisumine kapitalismuse edu mitte ei kiirenda, waid takistab: kapitalismuse edeneb seda jõudsamalt ja seda kiiremini, mida jõukamalt talupojad elawad. Jõukad talupojad jõuawad rohkesti tööstuse saaduseid osta ja see annab tööstuse ja kaubanduse õitsemiseks hea pinna.

Mii arutasid sotsialdemokraadid. Glu on näidanud, et nende arutused õiged olid. Seljamal ajal, kui „surnult sündinud“ kapitalismuse üle waieldi, edenes tema alataja, kõigist manitsmistest, hädaldamistest ja wannutamistest hoolimata. Ja wanade waadete poole hoidjaid revolutsioonäärid pidid peagi libeda meelega tunnistama, et tõesti ka emake Wenema junnitud on „wabriku katlast“, s. o. kapitalistliku tööstuse ajajärgust läbi minema, kui ta tahab sotsialismuse juurde jõuda.

„Kapitali“ eeskõnes tähendab Mary väga sügawamõttelielt: „Ükski ühiskond ei saa oma loomuliku edenemise järkudest üle hüwata wõi dekreetide läbi neid järkuid ära kaotada.“ Sest ükski ühiskondlik lord ei lähe enne looja, selgitab Mary teisel, kuni pole wälja arenenud kõik need saadusewalmistawad jõud, kellele tema küllalt lähedust pakub, ja uued, kõrgemad walmistusswahelkorrad ei saa ilalgi tema asemel astuda, kuni nende ainelised olemise tingimised wana ühis-

tonna rüppis ei ole wälja aetud. Neid jügawa tähendusega sõnu meele tuletades ütleb Kautsky, et Wene enamlasted, kes nuudu nii wäga armastawad Margi endile tunnismehena appi wõtta, need sõnad nähtawasti täitsa on ära unustanud, sest see proletariaadi diktatuur, mida nemad jutlustawad ja teostawad, ei ole muud midagi, kui üks suurepäraline katse loonulikkudest edenemise järkudest üle hüpata ja neid dekreetide abil olemataks teha. Nende arwates tulewat sel teel sotsialismuse kõige wäiksema waluga ilmale, see tee „lühendawat ja wähendawat tema sünnitamise-walusiid“. Kui aga selle pillliku ettekujutuse juure jääda, siis tuletab nende teguwiis ennem raskejalgselt naist meele, kes kõige pöörasemaid hüppeid teeb, et oma raskejalgsusest rutem lahti saada ja enneaegselt sünnitada. Et sel kombel ilmale toodud laps iialgi elujõuline ei wõi olla, see on wist ilma seletamata selge.

Mis jääb aga meil, sotsialistidel niisugusel juhtumisel teha, kui praegu ei saa otsesõnu sotsialismust maksma panna? Kas peame rewolutsiooni peale läega lööma ja magama heitma, et ära oodata, kuni majanduslik edenedmine meid, ilma et meil endil pruugiks waewa näha, sotsialistliku taewariigi wärawast sisse weeretab? Wõi peame „kodanluse sabarakkudeks“ hakkama ja teda aitama „töörakwa“ üle „kodanlist diktatuuri“ sisse seada, et ta paremini saaks „töörakwast“ wälja kurnata?

Ei jugi!

Just niisama wähe, nagu sotsialdemokraadil waja on kõrtsmikluse wõi liiakasuwõtjaks hakata, — just niisama wähe on tal waja „kodanluse sabarakuks“ hakata ja „kodanluse diktatuuri“ sisseseadumist toetada. Hoopis wastuoltsa, — „kodanluse diktatuuri“ sisseseadumise püüete wastu peab ta kõigeft jõust wõitlema. Kodanlusel on tõesti suur isu — tsuari isewalitsuse asemele enda kitsendamata ainuwalitsust seada. Hea meelega wõtaks ta rahwalt üleüldise walimisõiguse ära ja jätaks üksnes jõukatele hääleõiguse. Hea meelega kaotaks ta 8-tunnilise tööpäewa ja kõik töökaitse-seadused ära. Ühe sõnaga — tema paneks

niisuguse korra maksma, kus üksnes jõukatel inimestel lahe oleks elada, ja misli asi teda ei tahtaks rahvast niiviisi kurnata, kuidas aga süda kutsub. Seda teeks kodanlus väga hea meelega. Ja kui töölise klass revolutsiooni peale läega lööks ning magama heidaks, siis ei oleks kodanlusele wististe mitte raske neid ahneid ja omakasupüüdlisi igatsusi täide jaata. Kuid töölise klass ei tohi jeda teha ega saa jeda ka iialgi tegema.

Nii hakkab meile selgeks saama, misugused on tööliste klassi ülesanded meie käesolewas revolutsioonis*).

Tõsi, proletariaadil ei ole küll veel lootust ega võimalust sotsialistlikult forda maksma panna, ja sellepärast ei maksa niisugust ilmaoegset katsetki tegema hakata: see ei toots talle muud, kui nälga ja kannatusi. Selles asjas on Wenemaa meile õpetlikuks ja hoiatawaks eeskujuks.

Kuid tööliste klassile ei ole kangeltsi mitte ükski, misugustes tingimistes ta senikaua peab elama ja wõitlema, kuni sotsialistlike revolutsiooni eeltingimised välja kujunewad ja küpsiks saawad. Sotsialismus ei kulu tööliste klassile mitte iseenesest, nagu küps õun rüppe. Tema nõuab kauakestwat ja wisa wõitlust, wäsimata hoolsat organiseerimise ja waimuwalgustuse tööd. Proletariaat on sunnitud oma kasude eest alalist organiseeritud wõitlust pidama, kui ta ei taha hoopis sügawasse wiletusesse wajuda. Tema sundija on — kapitalistide a h n u s. Kuid sellel igapäewasel wõitlusel on ka see tähtsus, et tema alatasa tööliste klassi silmaringi laiendab, tööliste ühistunnet, wennameelt, kohusetruudust ja ohwimeelsust kae-

*) Jutt on, mõistagi, ainult meie revolutsioonist, see on — Wenemaast ja Gestist. Vääne-Euroopa kaugele edenenuid tööstusemaades on lugu niidugi teine. Seal on sotsialismuse eeltingimised iseenesest juba olemas, nii nagu jeda Kautsky illemal rõhutas (tuletame meele eespool toodud piffa wäljawõtet „Proletariaadi diktatuurist“). Raskus seisab ainult selles, et piff ja kurnaw jõda enamas jaos maades tööstuse on äärmiselt ära laastanud. Kuid „majanduslikuks aluseks, millest sotsialismus pidi välja kaswama, oli see määratu rikkus, mille kapitalismuse loonud, ja mis võimaldas niisuguse korra maksma panemist,

watab, ühe sõnaga — töölisti nende kõrge lõpu-eesmärgi — sotsialismuse väärilisteks wälja koolitab. Töölistele on otsata tähtis, et nende wõitlust ja organiseerimise tööd miski asi ei takistaks. Nad peawad püüdma, et uus ford mitte „kõdaluise diktatuur“ ei oleks, waid täielik ja kärepinata rahwawalitsus. Uus ford peab töölisteklassile „waba wälja awama oma kasude eest wõitlemiseks“, Marxi sõnu tarwitades.

Misjulgune tähendus demokraatlisel korral tööliste klassiwõitluse kohta on, selle kohta kirjutab Rautsky sellesamas raamatus, millest eespool wäljawõtteid tõime, järgmiselt:

„Marx ja Engels tundsid klassiwõitluses selle juure teguri ära, mis peab proletariaati ülespoole tõstma ja teda nende wainuomadustega warustama, mida talle tarwis läheb, kui ta mitte üksnes ei peaks parajal korral poliitilise wõimu oma kätte kiskuma, mis ainult õnnelik juhus wõiks olla, waid ka suutma jeda wõimu püüwalt oma käes hoida ja kaitsta. Kuid proletariaatliku klassiwõitluse, kui hullkade wõitluse eeltingimiseks on — demokraatia. Kui ka mitte just „täielik“ ja „puhas demokraatia“, siis ometigi demokraatia sel määral, nagu jeda rahwahullkade organiseerimiseks ja kawakindlaks selgitusetööks tarwis läheb. Salajasel wiisil ei saa jeda kuragi tarwilikul määral teha. Üksikud lendlehed ei saa laialdase ajatirjanduse aset täita. Salaja ei saa rahwahulki organiseerida. — Euroopa tööliste klass on paljudes riigis werietes wõitlustes küll küll järele demokraatlist forda kätte wõidelnud. Demo-

kus kõik wõitsid külluses elada. See rikkus on pea wiaaastases sõjas ja sõjaseisukorras peaaegu täielikult ära laastatud ja sotsialismuse alus on ühes sellega äärmiselt kokku kahenenud“. (Rautsky, „Revolutsiooni wäljawaated“, Saksa revolutsiooni almanakis 1919. a. jaoks. See kirjutus ilmus 1919. a. juul ka „Sotsialdemokraadis“ eestikeelses tõlkes). See asjaolu teeb sotsialismuse teostamisele suuri raskusi ja wõib selle teostamise aega edasi nihutada. Kuid selle küsimuse arutamine ei kuulu siia. Meie räägime siin ainult sotsialism.eeltingimiste olemasolust wõi puudumisest.

traatia saavutamise, kindlustamise ja laiendamise eest võideldes, kui ka iga tülifest demokraatiat organiseerimiseks, propagandaks ja ühiseluliste uunduste väljapigistamiseks alataja ära tarvitades on proletariaat aast-aastalt süpsemaks saanud".

III.

Muidugi, senikaua kui sotsialistlike korra maksmapanel veel võimalik ei ole, nii kaua jääb kapitalistiline lord valitsema. Senikaua tuleb tööliste klassil oma kasude eest kapitalistlike kurnamise vastu vahetpidamata organiseeritud võitlust edasi pidada. Senikaua kui sotsialism pole maksma pandud ja ühes sellega kõik klassivahed ära taotatud, — senikaua jääb ka kõige täielikuma demokraatia juures ometi kodanlus valitsevaks klassiks. Wormilikult, seaduse tähe järele on demokraatlikes riigis kõik võim rahwa käes. See tähendab — demokraatlikes riigis peaksid rahwa enamuse huvid mõõduandvad olema ja selle enamuse tahtmine peaks valitsema. Aga rahwa enamus, see on — töötavad klassid. Töötavate klasside liikmeid on alati ja igalpool hulga rohkem, kui jõukate klasside liikmeid. Nende tahtmine peaks seega demokraatlike riigi asjades otsust andev olema. Kuid tõelikult oskavad jõukad klassid demokraatliku wormi jisse ometi hoopis teistjuga sisse valada. Oma rikkuse ja majandusliku ülekaalu abil tuhandel viisil rahwa peale mõju avaldades, teda pettes, ära ostes, ninapidi vedades, hirmutades, meelitades jne., on jõukad klassid senini ikka ostanud parlamendis enamust oma käes hoida, nii et riigis tõepoolest mitte rahwa enamuse tahtmine ei valitse, vaid jõuka vähemuse tahtmine.

Kuid siit ei järgne sugugi mitte see, et demokraatline lord üleüldse kuhugi ei kõlba ja sellepärast nurka tuleb heita. Kui rahvahulgad lasewad endid jõukatest klassidest ninapidi vedada, siis ei ole selles mitte demokraatline lord süüdi, vaid rahvahulgad ise, ja nimelt —

nenne waimupimedus. Mitte demokraatlist forda ei pea kis kiruma ja hukka mõistma, waid waja on kõigest jõust rahwa waimupimeduse wastu mõidelba. Wida enam arusaamise walgus rahwahulkades laiale laguneb, seda raskem on jõukatel klassidel rahwaft ninapibi wadada ja oma wantri ette rakendada, seda enam hakkab riigi elus töötawate hullade tõelik tahtmine läbi lööma, seda enam muutub demokraatia ka oma tegeliku siju poolest (aga mitte üksnes wormi poolest) õigeks rahwawalitjuseks.

Agaga just demokraatline kord ebendab ja kaswatab kõige jõudjamine tööliste klassiteadwust. Just demokraatlise korra juures lähewad rahwa silmad kõige rutem lahti, demokraatlise korra kaudu wabaneb rahwas kõige ennem jõukate klasside mõjust ning kättpidi talutamisest.

Kõik senised rewolutsioonid on olnud wähemuse liikumised, wõi wähemuse kasuks, ütleb „Kommunistiline manifest“. Kõik senised rewolutsioonid on selles seisnud, et üks uus, ülespoole tungiw klass on senise walitsewa klassi wõimu juurest ära tõuganud ja ise tema asemele astunud. Rahwahulgad on seda pööret emb-kumb kas oma erapooletusega võimaldanud, wõi jälle otsekohe tegelikult toetanud. Proletariaadi liikumine selle wastu on määratu enamuse iseseisew liikumine enamuse kasuks. Tema eesmärgiks ei ole mitte misikisuguse uue klassi wõimuu juure upitamine, waid igasuguse klassiwalituse ja kõigi klassiwahede ärakaotamine. Ainult sotsialistlikes ühiskonnas, kus kõik rikkuse ja waejuse, majandusliku wõimuu ja majandusliku rippumuse wahed ära kaowad, — ainult selles ühiskonnas pääseb täielik ja wõltfimata demokraatia maksuwusele. Kuid seda suurt pööret ei saa mitte wähemus wastu enamuse tahtmist, wägiwalla wõi kawaluse abil lorda saata. „Möödas on jee aeg, kus wälised teadlikud wähemused teadwufeta rahwahullade eesotjas rewolutsioonisi toime pa-

nid. Seal, kus ühiskondliku korralduse täielik ümberloomine käsil on, seal peavad rahvahulgad ise selle juures tegewad olema, nad peavad juba ise aru saanud olema, mille eest mõeldatse ja mille eest nad peavad wälja astuma. Seda õpetab meile wiimase wiiekümne aasta ajalugu. Kuid selleks, et rahvahulgad aru saaksid, mida waja teha, — selleks läheb waja kauakestwat ja wäsimata tööd, ja just seda tööd meie praegu teemegi, ning nii tagajärjerikkalt, et see meie wastaseid otse meeleheitmisele ajab". (Fr. Engelsi eeskõnest Maryi raamatule „Klassiwõitlused Prantsusmaal", eestikeelses tõlkes pealkirja all: „Fr. Engels Proletaarlisest revolutsioonist" lk. 26).

Kärjitud inimesed, kes ei ole suutnud teadusliku sotsialismuse waimu ära seebida ja omaks wõtta, ei jalli „kauakestwat ja wäsimata tööd". Marksiist teab, et ühiskonna majanduslik ja poliitiline edenemine oma kindlat ja wääramatat rada läheb, mis mitte meie tahtmised ei olene. Meie ülesanne on — selle edenemise sihtjoont wälja uurida ja tundma õppida ning oma tegewust temaga kokkukõlasse seada. Kärjitud unistajad aga peavad oma lapselikus lihtsameelsuses endi tahtmist revolutsiooniliku arenemise kõige tähtsamaks tõukewedruks. Mitte nende tegewus ja tahtmised ei pea ühiskonna edenemise sihtjoone ja seaduste järele loolduma, waid ümberpööratud — ühiskonna edenemine peab nende tahtmise järele loolduma. Nii arutawad utopistid (unistajad). Kuid see on lapselik ja ekslik waade, ja kes tema järele hakkab talitama, seda ei jäta tegelik elu mitte ilma kibeda karistufeta.

Sotsialistiline liikumine on rahwa määratu enamuse liikumine, enamuse kasuks. Minult siis mõib tema oma lõpu-eesmärgile jõuda, kui rahwa „määratu enamuse" täie arusaamisega sotsialismuse poolehoidjaks saab. Kindlat ja arusaajaid poolehoidjaid, kelle abil tõesti võimalik on uut seltsonnaforda üles ehitada, leiab sotsialismuse hulga wiisi ainult kapitalistlikust, ja peaaesjalikult

nimelt juurtööstuslikust valgatööliste klassist*). Mida rutem maa majanduslikult edeneb, seda kiiremini kasvab tema tööstus, ja ühes sellega ka tööstuslik valgatööliste klass**). Nii jõuab peagi aeg kätte, kus sotsialismuse mõttekandja — tööstuslik proletariaat — rahva enamuseks muutub, ja ühes sellega sotsialismuse teostamine võimalikuks ning tarvilikuks jääb. Siis võtab tööliste klass võimu oma kätte ja teeb igasugusele klassivalitsusele, igasugusele kurnamisele ja rõhumisele lõpu. Senikaua aga peame selleks tööd tegema, et tööliste klassi arusaamist kasvutada ja tema organisatsioonide tõvendada, et juur pöörde-filmapiit teda mitte ettevalmistamatalt ei tabaks, vaid et ta vähehaaval selle vaimlike küpsuse ja need kogemused ning vilumused omandaks, mida sotsialismuse teostamine temalt nõuab.

Nii arutab marksiist.

Utopiist aga, kes on harjunud oma tahtmist rewo-
lutiooniliku edenemise pea-teguriks pidama, otsustab liht-
samalt. Rahva enamust ei hõia veel sotsialismuse poole.
Ta toetab alles kodanlik torda. Ta teeb seda rumalast
peast. Ta on kodanluse mõju all. Baza on vägise,

*) Talupoeg ja „maatamees“, olgu tema kui kehv ja wae-
ne, ei või ialgi sotsialistliku liikumise kandjaks saada. Talupoja
ja „maatamehe“ unistuseks on ilka oma maalapite ja oma ise-
seisew eramajapidamine, aga mitte kogu rahva ühine plaanikin-
del majanduse korraldus. Töölisklassi sotsialistlikult ideaalid ei
suuda talupoeg ja maatamees lihtsalt selgesti arugi saada, sest
et selle ideaali ja tema elutingimiste wahel mitte midagi ühist
ei ole. Sõegi põllutööliste kohta, seärani talu tööliste kohta,
kes talupoegade wäikemajapidamistes töötavad,
võib öelda, et nemad proletariaatides liikumises ainult kõrvalise
tähtsusega abiwäe osa võiwad mängida. Sest ustawad ja aru-
saajad sotsialismuse poolehoidjad ning teostajad võiwad dieti ilka
ainult kapitalistlikest suur-ettewõtetest wälja tul-
la, aga mitte talupoja wäikemajapidamisest.

**) Selmises peatüvis nägime, kui kiire Saksamaa majan-
dusliku edenemise käik on olnud. Kuid ei pruugi sugugi arvata,
et veel kiiremat edenemist enam ollagi ei või.

wastu enamuse tahtmist, sotsialismuse maksma panna. Küll rahwas siis ära näeb, et sotsialistiline kord parem on, kui kapitalistiline kord. Ja küll siis enamus meie poole lööb. Sotsialismuse peab ju ometi enamusele kasulik olema. Demokraatiline kord aga tuleb mõnede ajaks kolikambriks heita, sest et rahwa enamus alles rumalasti peab ja kodanlaste kihutustöö mõjul sotsialismuse wastu seisab. Selle asemel on waja „tööraha diktatuur“ sisse seada, mis kodanlaste ja konterrewolutsionääride wastupaneku maha suruks.

Ka teadusliku sotsialismuse poolehoidjate eesmärgiks on diktatuur, ainult mitte „tööraha“, waid tööliste klassi diktatuur. Aga need on kaks hoopis ise asja. „Tööraha diktatuurist“ wõiwad ainult need rääkida, kes armastawad segaste mõistete ja uduste lõnekäänudega opereerida. Kes aga kindla tähendusega mõisteid ja selget mõtlemist armastawad, neile on juba paljas sõna „töörahas“ wastik ja wastuwõtmata. Keda ei wõiks küll selle juure kotti jätta puistata, mida „töörahas“ nimetatakse! Puhastwerd wabriku proletaarlane, igatsorti „maatamees“, kõiksugu käsitöö-kojakeste peremehekesed (s. o. tillukesed kapitalistikesed), wäiketalupojakesed, (s. o. tibatillukesed hallparunikesed), wäikepoodnikud (s. o. tillukesed angeldajad ja ärimehekesed), — eks ole ju see kõik üks „töörahas“!! Arusaadam, et niisuguse ebamäärase ja selgusetu mõiste tarvitamisest muud ei wõi wälja tulla, kui ainult mõtete wassimine. Sellepärast on nii wäga loomulik, et just kõiksugu sotsialistilised wassijad seda sõna nii hea meelega tarvitawad ja endid alati just nimelt „tööraha“ eestwõitlejateks wälja kuulutawad.

Seda mõddamini. Peaasi aga on see, et udune „tööraha diktatuur“ midagi hoopis teist on, kui see tööliste klassi diktatuur, mida rahwuswaheline sotsialdemokraatia „Kommunistlise manifesti“ ilustumisest saadik oma eesmärgiks peab.

Tööliste klassi diktatuur tähendab nimelt palga-
tööliste klassi diktatuuri, aga mitte töölistest ja iga-

fugustest talupoegadeest, käsitöölisest, wäikepoodnikkudest ja jumal teab kellest koosseiswawad ufogu diktatuuri.

Ja milles seisab tööliste klassi diktatuur?

Lühidalt wõldek — selles, et organiseeritud tööliste klass oma armulise jõu abil ja oma wõitluse organisatsioonide peale toetades riigi enda tahtmise alla paenutab, selle tahtmise riiklise seadusandluse ja walitsemise teel üleüldis-sunduuslikul kujul maksma paneb, ja igasuguse wastupaneku sõjariistus jõu abil maha surub.

Selle juures wõib teatawatel iseäralistel oludel ette tulla, et proletariaat sunnitud on erakorralisi waljuse abinõusid tarwitusele wõtma, kodaniku-wabadusi kärpima ja demokraatlist korda ajutiselt kõrwale heitma. Kuid meil ei ole wähematki põhjust arwata, et see just alati ja igalpool nii peab olema. Kes omale proletariaadi diktatuuri teisiti ei oska ette kujutada, kui ainult demokraatlike korra jalge alla tallamise kujul, see seisab oma arusaamise poolest just nende kolgakodanlastega ühe pulga peal, kes rewolutsiooni ei oska teisiti ette kujutada, kui hirmsa pusitamise, weristamise ja kõriõikamise näol.

Tööliste klassi diktatuur ei nõua sugugi mitte alati ja igalpool demokraatlike korra ning kodaniku-wabaduste mahajõtkumist. Kes niiviisi arutab, see unustab, et sündmused mitte igalpool ühe ja sellesama kiwinenud wormi järele ei arene. Niisama ekslik ja dogmaatiline on muidugi wastupidine waade, — nimelt et töölisteklass tingimata paljalt rahulikkude hääletamise abil sotsialismuse kätte saab, nii et jõudu ega wägivalda mistisugustel tingimistel ei tule tarwitada. Ei, kõik oleneb aja ja koha tingimistest. Kuid enamal jaol juhtumistel ja normaalsetel oludel ei peaks wõidule tõusnud töölisteklassil küll mistisugust põhjust ega tarwidusi olema demokraatlist korda ajutiselt kõrwale heita. Seda wõiks ainult siis oodata, kui sotsialistiline rewolutsioon, nagu kõik endisedki rewolutsioonid, wähemuse rewolutsioon oleks. Nii aga lugu ometi ei ole. Sotsialistiline rewolutsioon on rahwa enamuse rewolutsioon. Kuid rahwa enamusel ei ole

miskifugust tarwidust demokraatiat, see on — iseenda walitsust fõrwale heita. „Tõõliste klassi diktatuuril i pet-
fiiifiliseks (s. o. kõige wastawamaks ja kohasemaks. N. R.)
wormiks on demokraatia“. Seda ütles ei keegi mure,
kui Marxi sõber ja kaaswõitleja Friedrich Engels rahwus-
wahelisel sotsialistlikel kongressil Zürichis (24. aug. 1893).

Kuid miskifuguse kaju tõõliste klassi diktatuur iganes
wõtaks, — kas rahuliku ja demokraatliku, wõi walju ja
terroristliku, — igatõhes ei wõi tema wististe ialgi miski-
fuguse kildkonna wõi mõne üfjiku ifiku diktatuuriks muu-
tuda. Proletariaadi diktatuur ei saa muud olla, kui
terwe klassi diktatuur. See tähendab — riigi üle peab
walitsema kogu tõõliste klassi ühine tahtmine, nagu tema
wabalt ja fundimata proletariaadi masseliste organisat-
fioonide kaudu ilmsiks tuleb. Proletaariadi diktatuur tähen-
dab organiseeritud tõõliste klassi walitse-
mist ühiskonna üle, aga mitte ühe kild-
konna walitsemist terwe rahwa, ja muu-
seas ka tõõliste hulkade üle.

Kus aga tõõliste klass oma arwu ja organisatfiooni
poolest alles nii nõrk on, et tema puhtafujulifeseft klassi-
diktatuurist weel rääkidagi ei saa, nii et sunnitud
oldakse alles igafugu siiruwirulise „tõõrahwa“ diktatuur-
ist kõnelema, seal ei saagi see diktatuur idepoolest muud
olla, kui ühe kildkonna (wõi ühe ifiku) diktatuur nii terwe
rahwa, kui ka eriti tõõliste klassi üle. Seft sellel igafugu-
seft kriibu-kraabust kofku kraabitud „tõõrahwal“ ei saa ei
ühift sotsialistlist teadwust, ei neid wäljakujunenud massel-
ist organisatfioone olla, mille kaudu organiseeritud tõõ-
liste klass üksnes saab riigi üle walitsema*). Sa niifugustel
tingimistel muutub „tõõrahwa diktatuur“ paljaks kildiks
wõi eesriideks, mille tagant idepoolest üks kildfond walitseb.

*) Mõnda solbatite wõi talupoegade „nõulogu“ on ifka
rase wõrrelba näituseks proletaarliste ametiühifustega, mis hul-
kade organiseerimise ja majandusliku wõitluse juhtimise alal
aastafümneid päewast päewa kõige wisamal kombel on tõõb teinud.

Selle kohta on nõukogude Wenemaa kõige selgemaks tõenduseks.

Et seal mitte organiseeritud proletaarlised hulgad ühiskonna üle ei walitse, waid just üks fildkond nii ühiskonna, kui proletariaadi üle walitseb, — see on nii päewaselge, et seda isegi warjata ei püüta. Kui nõukogud enamlaste wastu ükswähe oppositsiooni julgesid teha, siis kuulutati lausa wälja, et õieti wõim mitte tööliste poolt walitud nõukogude käes ei peaks seisma, waid kommunistide partei käes*). Et kommunistlike partei walitsus ja organiseeritud tööliste klassi walitsus taks hoopis ise asja on, see wõiks küll ilma seletamatagi selge olla.

Ja et see kommunistide partei walitsus tõepoolest täielik fildkonna walitsus on, see saab meie kohe päewaselgeteks, kui me Wenemaa nõukogude riigi nõnda nimetatud „põhiseadusesse“ pilgu heidame.

Rõik rahwameelsed ja rewolutsioonilised parteid? on alati üleüldist ja otsekohest walimisõigust nõudnud. Ainult otsekoheste walimiste läbi saab rahwa tõsine tahtmine wõltumata kujul ilmiks tulla. Rahe- ja kolme-aastelised walimised annawad lõõtsugu wõimumeestele liig palju wõimalusi walijameeste peale telgi taga mõju awaldada: neid ära osta, ära hirmutada, ära meelitada, isegi wali-

*) Eesti kommunistlike partei konverentsil, mis 21. märtsil 1919. a. Luugas ära peetud, seletas Eesti enamlaste butafoorliku ja paberi peal etutsewa „feskwalitsuse“ esimees Umwelt oma „aruanandes“ muu seas: „Et Eesti keel minnes nõukogud ja täidesaatwad komiteed ametisse nimetati ja neid mitte walida ei lastud, see sündis sellepärast, et walimise läbi, mil meie ümbrust weel ei tunne, wõib kergesti meie waenuline ollus, allid parunid ja nende sõbrad nõukogudeesse pääseda, kes weel meie wastu affawad töötama. Ja lõpuks ei wõigi põhjusmõtteks olla nõukogude wõimu, maksku mis maksab, alles oida. Waid meie eesmärk on kommunistide walitsus. Ka Wenemaal on töö praegu samas sibilis käimas“. (Tööline“ nr. 22, 25. märtsil 1919. Meie lõendus N. N.).

miste jebelisi ja protokolla mõltfida — jne. jne. Sellepärast on rahwameelsed parteid kahe- ja kolmeastmelisi walimisi alati kõige waljemini hukka mõistnud. Wene nõukogude riigis aga walitseb—loe ja imesta: — nelja- kuni kuue-astmeline walimise õiguse!*) Nelja- kuni kuue-kordsest sõelast peab „töörahwa“ esitaja enne läbi minema, enne kui ta otsaga kõrgemasse seadusandlikusse rahwaesitajate kogusse jõuab. Kui nüüd meeles pidada, et iga sõela juures oma kommunistiline Dershimorda punaartlastega wahti peab, et iga „kahtlast ollust“ kinni nabida; ja kui weel meeles pidada, et „walimise- seadus“ ei salajast häälte äraandmist, ei üleüldse mist- juguseid õiglaste walimiste tagatise ei tunne, waid kogu „lähema walimiste korralduse kohalikkude nõukogude otsus- tada jätab“ (§ 70), siis ei ole raske aru saada, misjugu- seks rumalaks jandiks kogu see walimiste talitus muutub. Ei ole wähematki kahtlust, et niisuguse walimiswiisi abiga mõib igasuguse „parlamendi“ kolku munerdada, misjugu- st aga iganes tahetakse. Kas mõi puhtatest Wene rahwa ühijuse meestest! **)

*) Nõukogude konstitutsiooni iselärbuseks on see, et ta lubab nii ja naa walida, kudas süda kutsub. Kui pikemat teed minna, siis on walimised kuue-astmelised, kui aga weidi otsekohesem tee wõtta, siis saab ka wiie- või nelja- astmeliste walimistega toime. Pikem tee on järgmine. Lihtwalijad walivad kila nõu- kogu (aste nr. 1). Kõila nõukogud walivad walla nõukogude kogressi (aste nr. 2). Need walivad kubermangu kongressi (nr. 3). Kubermangu nõukogude kongressid walivad oblasti kongressi (nr. 4). Oblastite kongressid walivad Ülewenemaalise nõukogude kongressi (nr. 5), ja see lõpuks walib Ülewenemaalise keht-täidesaatwa komitee (aste nr. 6), mis nõukogude riigi kõrgema- seks seadusandlikuks ja walitsewaks wõimuks on. Kuid kila nõukogude poolt walitud maakonna nõukogude kongress mõib ka otsekohse Ülewenemaalisele nõukogude kongressile saadikuid saata, ehk — kui süda kutsub, siis ka oblasti kongressile. Sel teel saame kuue astme asemele neli või wiis. (Wenemaa Sotsjalist- lise Föderatiivlise Nõukogude Wabariigi põhiseadus, wastu wõetud 10. juulil 1918, § 53).

**) Meie ruum ega otstarb ei luba pikemalt peatada kõigi nende loogika ja inimliku mõistuse wastu käiwate pöörasuste

Kuid mida niisuguse kokku munnerdatud „parlamendiga“ iialgi ei saa teostada, see on — sotsialism. Niisugune jesuiitlikult, rahwa arvamise mõltimise otstarbel kokku seatud „konstitutsioon“ võib küll selleks väga kaugel olla, et üks kindel kindel laenu saaks võimude juures püsida ja rahwa üle valitseb, kuid sotsialismuse asjale ja tööliste klassi liikumisele ei too see muud kui üksnes õnnetust ja häda. Kui vähemus awaliku pettuse ja vägivaldaga abil enamuse üle valitseb, siis kutsub see paratamatult alalise kurnawa ja laastawa koduõõja elule. Kuid wältaw koduõõda, see on — sotsialismuse haud. Suitsewate aherwarte kessel ja kuulipildujate ragina all ei saa sotsialistlikult korda maksma panna! Koduõõda ainult laastab ja häwitab seda riikust ja neid kultuuri-warandusi, mis sotsialismuse tingimata torwilikkudeks ainelisteks eeltingimisteks on. Sellesamaga kahandab koduõõda alalõpmata seda pinda, mille peal ainuükkinda võimalik on sotsialismust üles ehitada.

juures, millest Wene nõukogude riigi „dõhiseadus“ kühiseb. Ainult mõõdamines nimetame weel järgmist asja. Ulewemaaline nõukogude kongress seisab koos linnade esitajatest ja kubermangu kongresside esitajatest. Linnade nõukogud saadawad Ulewemaalisele kongressile ühe esitaja iga 25 tuhande walija kohta, kubermangu kongressid aga iga 125 tuhande walija kohta. Kuid selsamal ajal on linnade nõukogud kubermangu kongressil ka juba esitatud, ja jällegi nii, et maa walija wiks korda odawamalt on hinnatud, kui linna walija. Üleühtse on kogu selle wärdjaliku walimise-seaduse ainukeseks otstarbeks — rahwaft ninapidi wadada, niisugust pettekujutust luues, just nagu walitseksid Wenemaa üle rahwahulgad. Terwe seadus on aga niiwiiši kokku klappitud, et rahwahulkade walitsemine tegelikult elus tühiseks warjukujuks muutub. Imestama peab ainult seda, misuguste häbemata lihtlabaste konksudega see ülesanne on kätte saadud. Ja siin peab ütlema, et ainult firjaoskamatata Wene „tiblat“ võimalik on nii lihtsate wiguritega ninapidi wadada. Waewalt leiduks weel üks teine rahwas maailmas, kes laheks omale — kuue-astmelise walimise-õlguse laela määrda, ja mitte aru ei saaks, et 6-astmeline walimine dieft muud midagi ei ole, kui igasuguse walimise üle hirtwamine.

Sialgi ei ole inimesesugu nii sügawat ja põhjalikku pööret läbi elanud, kui see sotsialistline revolutsioon, mille poole töölise klass püüab. Kõigis senistes revolutsioonides on inimesesugu üksnes oma valitsevaid klasse ja turnanise vorme vahetanud, kuna laiaade rahvahulkade igapäevased elutingimised dieti väga vähe ja väga pikka mööda on muutunud. Sotsialistline ühiskond peab aga just rahvahulkade igapäevased elutingimised ja vahelorrad hoopis uuele alusele seadma. Just sellepärast lõikab sotsialistline revolutsioon nii sügavale rahvahulkade elusse, nagu ei ükski senine revolutsioon*). Terwe rahwa valmistusejõudusi kõigi rahvaliidmete elutarwiduste täitmise jaoks ühise teadliku plaani järele tööle rakendada, nii et ühiskondlikud võimud igale tööpõlisele kodanikule tema võimiste ja tahtumiste kohase töö läte juhatawad ja selle töö kohaselt loogu rahwa ühisest tööwiljast vastawa osa tarbeatneid välja annawad, — niisuguse lorralduse sissejeadmine ja käimapanek nõuab hiiglasjuurt lorraldamise tööd. Kõige suuremate miljoniliste sõjawägebe koksusejeadmine ja warustamine on selle kõrwal paljas lapsenäng. Kõige werisem diktatuur ja kõige armutam „hurskuide“ mahatapmine ei wii töölise klassi selle juure ülesande lahendamisele mitte ühte sammugi lähemale. Ja igatahes wõib töölise klassi ainult siis lootust olla sellest ülesandest jagu saada, kui rahwa enamus täie arusaamisega sotsialismuse poolehoidjaks on saanud. Kui aga keegi arwab, et kommunistlik vähemus wõib rahwa enamuse waenulikest wastuseismisest ja saboteerimisest hoolimata kuidagi wiisi plüsitikkude abil sotsialismuse malsma panna, siis ilmutab

*) Sellepärast nimetab Marx kõike inimesesoo ajalugu kuni sotsialistlike lorrani — inimesesoo eelajalooks. Ja Engels tähendab kusagil, et ainult sotsialistlike lorrani juure üle minnes inimene teatawas mõttes lõpulikult loomariigi piiridest välja astub.

tema ainult feba, et tal õiget aimugi ei ole, kui suur ja tõsine asi sotsialismuus õieti on.

* * *

Meie raamatute on isegi palju pikemaks weninud, kui meie eeslõgne kawatjus oli. Waja lõpetada. Me ei leia sündsamat lõpusõna oma kirjutusele, kui järgmised read Kautsky eespool tsiteeritud raamatust proletariaadi dikta- tuuri üle.

„Demokraatia tähendab enamuse waltisust, kuid üht- lasi pakub tema ka vähemusele kaitset, sest demokraatia tähendab üheõiguslust, kõigi inimeste ühesugust osawõtmist poliitilistest õigustest, misjaguse klassi wõi partei hulka nemad ka ei kuuluks. Proletariaadile on demo- kraatia igalpool ütlemata tähtis. Kus proletariaat enamuses on, seal saab demo- kraatia tema walitsemise tööriistaks. Kus proletariaat vähemuses on, seal on demo- kraatia temale kõige paremaks wõitluse platsiks, mille peal temal kõige kergem on ennast kindlustada, enda jaoks järelandmisi wälja wõidelda ja oma jõudusi kaswatada. See oleks ütlemata lühikele nägemisega reaals-, wõi teiste sõnadega — ilmapilgu- poliitika, kui juhuslikkude olude tõttu ühes ühe teise klassiga wõimu juure tõusnud, aga vähemuses olew proletariaat seda ju- huslikku oluforda tahaks demokraatia arahä- witamise ja vähemuse õiguste ning opposit- jooni mahasõtkumise abil jäädawaks teha. Sellega häwitaks tema ise seda pinda, mille peal tema nende juhuslikkude olude mõõda- mineku järele wõiks oma tööd ja wõitlust kindlal sammul jatkata.

See on wäga küsitaw, kas on Wene proletariaat nõuogude wabariigis tõelikkude praktiliste saamutuste, mitte aga dekreetide poolest enam kätte saanud, kui ta asutawa fogu läbi oleks saanud, kus niisama nagu nõu-

fogudesti sotsialistid enamuses olid, olgugi teist wärwi sotsialistid.

Oleks asutawal kogul korda läinud demokraatlist korda kindlustada, siis oleks ühes jellega ka kõik need saarutused kindlustatud saanud, mida tööstuslikul proletariaadil oleks korda läinud asutawas kogus ja asutawa kogu kaudu kätte saada. Müüid aga põhjenuwad kõik meie lootused selle kohta, et Wenemaa proletariaadil mitte kõik rewolutsiooni saarutused kaduma ei lähe, ainult selle peal, et diktatuuril mitte korda ei ole läinud demokraatlist teadwust Wenerahwa hulgas ära surmata, ja et kõigi kodusõja segaduste ja ekkijammude järele demokraatia ometi lõpuks wõidurikkalt läbi murrah.

Mitte diktatuuris, waid demokraatias seisab Wenemaa proletariaadi tulewik."

Widagu seda ka Eesti töölisel meeles.

A

3392

153443

Uugege Eesti sotsial-
demokraatlise Tööliste
Partei häälekandjat

Sotsialdemokraati

mis on ainuke tõsine töö-
liste leht.

Tellimise aadress:

Sotsialdemokraat Tallinn.

Peale selle wõtawad tel-
limisi kõik wabariigi
postkontorid wastu.